

Ad septimum dicendum, quod Deus non justificat nos sine nobis consentientibus: quia non cogit ad virtutem, ut Damascenus dicit, Lib. II. de Fid. orth. cap. xii. & xxx. Justificat tamen nos sine nobis virtutem causantibus.

Ad octavum dicendum, quod si stricte accipiantur hæc diffinitio, gratiæ non convenit: quia per hoc quod dicitur, *Qua recte vivitur*, ostenditur virtus esse principium rectæ operationis: non enim sumitur hic recte vivere, secundum quod est esse viventis, sed secundum quod est operatio rei vivæ. Gratiæ autem non est principium recti operis, nisi mediante virtute; & ideo non est illud quo immediate recte vivitur.

Ad nonum dicendum, quod si accipiantur diffinitio rei quæ complectitur totum esse rei, secundum quod ex omnibus causis constituitur, quæ est perfecta diffinitio, tunc unius rei non potest esse nisi una diffinitio. Dicta autem diffinitio virtutis complectitur omnes causas ejus, ut dictum est; inventiuntur autem & aliæ quæ aliquas harum exprimunt, sicut illa Philosophi, II. Eth. cap. vi. *Habitus electivus in medietate consistens &c.* quæ exprimit formalia virtutis, & actum ejus; & illa quæ est in VII. Phys. text. xvii. *Dispositio perfecti ad optimum*, exprimit ordinem ad finem: & diversæ descriptiones, diversas conditiones virtutis expriment: & sic non est inconveniens, si de virtute plures diffinitiones dantur.

ARTICULUS III.

Utrum aliquis possit mereri ex condigno vitam æternam per actus virtutis.

1. 2. quæst. cxiv. art. 3.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod aliquis non possit ex condigno vitam æternam mereri per actus virtutis. Primo per id quod habetur ad Rom. viii. 18. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Sed per passiones quas Sancti sustinent, maxime merentur. Ergo videtur quod nullus ex condigno vitam æternam mereatur.

2. Præterea. Condignum importat æqualitatem dignitatis. Sed impossibile est quod actus humanus æquetur in dignitate præmio vitæ æternæ, quod est ipse Deus. Ergo videtur quod nullus ex condigno vitam æternam mereri possit.

3. Præterea. Ille qui reddit quod debet, non meretur (1) ulterius præmium. Sed homo bene operans reddit quod debet, ut dicitur Luc. xvii. 10. *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Ergo videtur quod nullus ex condigno, recte vivendo, vitam æternam mereatur.

4. Præterea. A quocumque quis meretur, ille debitor sibi efficitur: quia præmium merito debetur. Sed Deus non potest effici debitor. Ergo apud ipsum nihil ex condigno mereri possumus.

5. Præterea. Nullus meretur præmium apud eum qui ejus opere nec juvatur, nec juvari potest. Sed Deus nostris bonis operibus non juvatur, quia bonorum nostrorum non eger, ut in Psalm. xv. dicitur. Ergo videtur quod apud ipsum mereri non possumus.

Sed contra. Nihil ex justo iudicio redditur, nisi

(1) Al. ultimum. (2) Al. in emptore, & venditore.

quod quis meretur. Sed vita æterna corona justitiæ dicitur, quia pro ea redditur ex justo iudicio, sicut depositum redditur: II. Timoth. iv. 8. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex.* Ergo aliquis coronam justitiæ meretur.

Præterea. Sicut se habet culpa ad poenam, ita & opus virtutis ad gloriam. Sed culpa ex condigno poenam æternam meretur. Ergo & actus virtutis ex condigno vitam æternam meretur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod circa hoc sunt duæ opiniones. Quidam enim dicunt, quod aliquis vitam æternam non potest mereri ex condigno, sed ex congruo. Alii vero dicunt, quod etiam ex condigno potest quis vitam æternam mereri per actus virtutum. Dicitur autem aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium & meritum, secundum rectam æstimationem; ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur quod dantem decet. Videntur autem utrique quantum ad aliquid verum dicere. Est enim duplex æqualitas, scilicet æqualitas quantitatis, & æqualitas proportionis. Secundum quantitatis æqualitatem ex actibus virtutum vitam æternam ex condigno non meremur: non enim tantum bonum est in quantitate actus virtutis, quantum præmium gloriæ, quod est finis ejus. Secundum autem æqualitatem proportionis ex condigno meremur vitam æternam. Attenditur enim æqualitas proportionis, quando æqualiter se habet hoc ad illud, sicut aliud ad alterum. Non autem majus est Deo vitam æternam tribuere, quam nobis actum virtutis exhibere; sed sicut hoc congruit huic, ita illud illi, & ideo quædam proportionis æqualitas invenitur inter Deum præmiantem, & hominem merentem; dum tamen præmium referatur ad idem genus in quo est meritum, ut si præmium est quod omnem facultatem humanæ naturæ excedit, sicut vita æterna, meritum etiam sit per talem actum in quo refulgeat bonum illius habitus qui divinitus infunditur, Deo nos consignans. Illi tamen qui dicunt nos ex condigno vitam æternam posse mereri, verius dicere videntur. Cum enim sit duplex species justitiæ, ut in V. Ethic. cap. ii. Philosophus dicit, scilicet justitia distributiva, & commutativa, quæ est in contractibus, (2) ut in emptione, & venditione: justitia commutativa respicit æqualitatem arithmeticam, quæ tendit in æqualitatem quantitatis; justitia vero distributiva æqualitatem respicit geometricam, quæ est æqualitas proportionis. In redditione autem præmii ad merita magis servatur forma distributionis, cum ipse unicuique secundum opera sua reddat, quam commutationis, cum Deus a nobis nihil accipiat; quamvis a Sanctis quandoque inveniat metaphorice dictum, quod bonis operibus regnum cælorum emitur, in quantum Deus accipit opera nostra, ut acceptans ea: & ideo verius dicitur, quod ex condigno meremur, quam quod non ex condigno.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus per dictum suum intendit excludere æqualitatem quantitatis: quia non est tanta acerbitas præsentium passionum quam gaudium futuræ gloriæ.

Ad secundum dicendum, quod non requiritur ad

QUÆSTIO I.

condignitatem distributivæ justitiæ æqualitas quantitatis, sed proportionis tantum, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod etiam reddendo quod debet, meretur aliquis: in hoc enim aliquis apud Deum meretur in quo etiam vitæ laudabilis apud homines constituitur. Actus autem justitiæ est laudabilis, sicut & aliarum virtutum: unde etiam actus justitiæ meritorius est (quamvis quidam hoc quondam negaverunt) & tamen actus justitiæ in redditione debiti etiam quod homini debetur, consistit: quamvis enim illud quod reddit, quod debitum est alteri, suum non sit; nihilominus tamen modus operationis in quo fundatur, & jus merendi, & laus, ipsius reddentis est, qui voluntarie, & propter bonum justitiæ reddit.

Ad quartum dicendum, quod Deus non efficitur debitor nobis, nisi forte ex promisso, quia ipse bona operantibus præmium repromisit: & ideo non est inconveniens, si ab ipso quis mereri possit, ex quo aliquo modo debitor est. Vel dicendum, quod in justitia commutativa ille apud quem quis meretur, efficitur debitor ei qui meretur, ut patet in illis qui operationes suas locant in servitium aliorum; sed in justitia distributiva non requiritur ratio debiti ex parte ejus qui distribuit: potest enim ex liberalitate aliqua distribuere, in quorum tamen distributione justitia exigitur, secundum quod diversis, prout eorum gradus exigit, proportionabiliter tribuit.

Ad quintum dicendum, quod illud tenet in justitia commutativa; sed in distributiva non est necessarium.

ARTICULUS IV.

Utrum aliquis possit mereri gratiam.

1. 2. quæst. cxiv. art. 5. & cont. Gent. Lib. III. cap. cxlix.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod aliquis gratiam mereri possit. Justificatio enim non fit nisi per gratiam. Sed in littera dicitur, quod fides meretur justificationem. Ergo per actum fidei aliquis gratiam meretur.

2. Præterea. Aliquis bene utendo re temporali quam ab aliquo domino accepit, meretur rem prius acceptam, ut equum, aut aliquid hujusmodi. Sed usus gratiæ non est minoris efficaciam in merendo, quam usus rei temporalis. Ergo aliquis bene utens gratia quam accepit, ipsam meretur.

3. Præterea. Oratio qua quis orat pro se, & de his quæ expediunt ad salutem, meretur exaudiri à Deo, ut Augustinus tract. cxi. sup. Joan. dicit. Sed si aliquis in gratia existens oret, ut si contingat eum à gratia decidere, gratia sibi reddatur, pro se petit maxime expediens ad salutem. Ergo meretur gratiam recuperare.

4. Præterea. Si Deus dat alicui gratiam, aut dat digno, aut indigno. Si dat indigno, insipiens, & injustus est; quod impossibile est. Ergo dat digno. Sed nullus est dignus habere aliquid, nisi qui hoc meruit. Ergo quicumque accipit gratiam, prius meruit eam.

5. Præterea. Non est minor ordo justitiæ apud Deum in distributione gratiæ quam in distributione bonorum naturalium. Sed Plato dicit (in Timæo) quod formæ non dantur à datore, nisi secundum merita naturæ. Ergo nec gratia infunditur nisi secundum merita recipientium.

Sed contra. Illud quod meritis redditur, non gratis datur. Sed quod gratis non datur, non est gratia. Ergo gratia meritis non redditur.

Præterea. Illud quod est principium omnis meriti, non cadit sub merito. Sed gratia est hujusmodi. Ergo &c.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in omni qui meretur, exigitur ut actus ejus sit aliquo modo proportionatus ad id quod meretur: nullus enim meretur nisi id quod secundum suam conditionem potest eum contingere; sicut servus non meretur à domino ut in hæreditatem filiorum admittatur, sed ut mercedem suam recipiat. Gratiæ vero omnino conditionem humanæ naturæ excedit: quod patet ex ejus effectu, quia ducit in finem quem nulla creata natura per se attingere potest, propter quod dicitur I. Cor. ii. 9. *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Unde donum gratiæ nullo modo sub merito cadere potest ejus qui in puris naturalibus est, & multo minus ejus qui peccato deprimitur. Sed tamen opera bona ante donum gratiæ facta, præmio suo sibi proportionato non carent: causant enim quandam habilitatem ad gratiam, & secum etiam quandam honestatem, & jucunditatem, & pulchritudinem habent, in quibus præcipue eorum præmium consistit; & aliqua etiam per accidens causant, ut bonorum temporalium affluentiam, aut aliquid hujusmodi: quia frequenter, ut Gregorius dicit Moral. Lib. V. cap. i. Deus in hoc mundo remunerat eum qui præmium futuræ gloriæ non meretur, ut sic nullum bonum irremuneratum inveniat.

Ad primum ergo dicendum, quod pro tanto fides dicitur mereri justificationem, quia in justificatione primo apparet motus fidei: *Oportet enim accedentem ad Deum credere quia est:* Hebr. xi. 6. Non autem ita quod justificatio sub merito cadat.

Ad secundum dicendum, quod in justitia commutativa contingit quandoque quod præmium, vel id quod est loco præmii, præcedat meritum, ut patet in emptione, & venditione: qui enim rem emptam prius accipit quam pretium solvat, quodammodo præmium ante meritum accipit: quod etiam magis patet in eo qui prius accipit præmium laboris sui quam laborem impendat in obsequium alicujus. In justitia autem distributiva hoc non potest accidere, eo quod ibi præmium redditur secundum gradum, & dignitatem personæ: & ideo secundum illud quod præcedit meritum, oportet quod præmium attendatur, ex quo quidam constituitur in tali dignitate. Unde cum gratia per modum justitiæ distributivæ diversis hominibus à Deo detur, non potest esse quod aliquis ex sequentibus actibus mereatur gratiam prius acceptam.

Ad tertium, dicendum quod qui sic orat, non meretur sibi gratiam restitui post amissionem: quia per sequens peccatum oratio præcedens mortificatur, sicut & alia bona merita; nec oratio efficax est ad petendum, quia non instanter orat, sed orationem peccando interrumpit.

Ad quartum dicendum, quod indignum potest sumi dupliciter. Vel negative tantum; & sic Deus dat gratiam indignis, quia his qui non sunt sufficienter ad hoc digni, sed tamen habent aliquam dispositionem ad recipiendum, ex quo dicuntur quodammodo ex congruo gratiam mereri; nec ex hoc sequitur quod sit injustus, sed liberalis. Vel sumitur contrarie, ut dicantur indigni qui habent voluntatem

tem resistantem gratiæ; & talibus gratiam non infundit, quia ad virtutem non cogit, ut Damascenus dicit loc. cit.

Ad quintum dicendum, quod potentia materiæ est proportionata ad receptionem formæ: ideo dispositiones ipsius, & habilitates convenienter possunt merita nominari. Sed gratia excedit omnem proportionem naturæ: unde actus naturales non possunt merita respectu gratiæ dici, sed dispositiones remotæ tantum.

ARTICULUS V.

Utrum aliquis possit mereri augmentum gratiæ.

1. 2. quæst. cxiv. art. 8.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod aliquis non possit gratiæ augmentum mereri. Efficacia enim merendi attenditur secundum quantitatem radicis. Sed si aliquis per actum minoris gratiæ majorem gratiam mereretur, efficacia merendi excederet radicem gratiæ. Ergo non contingit augmentum gratiæ mereri.

2. Præterea. Quilibet actus meritorius meretur hoc quod sub merito cadit. Si ergo contingit augmentum gratiæ mereri, sequitur quod quolibet actu meritorio gratia augmentabitur, quod falsum est.

3. Præterea. Ex eisdem principiis ex quibus aliquid innascitur, & augmentatur. Cum igitur principium gratiæ sub merito non cadat, videtur quod nec augmentum ejus.

4. Præterea. Nullus meretur illud quod est in ejus potestate. Sed in potestate habentis gratiam est ut non tantum in eo quod est persistat, sed ut in melius proficiat. Ergo ipsum profectum gratiæ non contingit mereri.

5. Præterea. Actus remuneratus non expectat ulterius præmium. Sed si contingeret augmentum gratiæ mereri, gratia augmentata, actus illo remuneratus foret. Ergo ei ulterius præmium non deberetur, quod est inconueniens.

Sed contra est quod Augustinus dicit epist. cvi. quod gratia meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici: & ita augmentum gratiæ sub merito cadit.

Præterea. Magis est gratiam perfici, quam gratiam augeri. Sed gloria cadit sub merito, quæ nihil aliud est quam perfecta gratia. Ergo & augmentum gratiæ sub merito cadit.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod sicut culpæ redditur duplex poena: una quæ comitatur ipsam culpam, ut conscientiæ remorsus, & hujusmodi, secundum quod Augustinus dicit in Lib. I. Confes. cap. xii. quod inordinatus animus sibi ipsi est poena; alia quæ infligitur exterius à iudice Deo, vel homine: ita etiam duplex est præmium respondens merito: unum quod comitatur ipsum actum meritorium, ut ipsa delectatio boni operis, & similia; aliud quod pro bono opere redditur à Deo, vel homine, ut vita æterna, & quidquid hoc modo redditur. Ad hoc autem duplex præmium diversimode actus meritorius ordinatur: quia ad primum præmium est proportionatus secundum formam suam; verbi gratia, ex hoc ipso quod est actus ab habitu perfectio procedens, delectabilis est,

(1) Ut videre est tract. cii. in Joan.

ARTICULUS VI.

Utrum aliquis possit mereri alteri primam gratiam.

1. 2. quæst. cxiv. art. 6.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod unus non possit alteri primam gratiam promereri. Accidens enim non extendit se ultra suum subiectum. Sed gratia, quæ principium merendi est, accidens est. Ergo efficacia merendi in alium non transit, ut scilicet unus alteri gratiam mereri possit.

2. Præterea. Christi meritum fuit perfectissimum. Si ergo per alicujus meritum alicui gratia acquiratur, multo fortius hoc per meritum Christi contingeret. Cum ergo meritum Christi sit sufficientissimum, videtur quod quibus per meritum Christi gratia non acquiratur, nullus meritis gratia acquiratur, præcipue quia pro omnibus passus est, qui vult omnes homines salvos fieri.

3. Præterea. Inter alios actus maxime oratio meritoria videtur. Sed una conditio orationis quam Augustinus (a) ponit, est ut homo pro seipso oret. Ergo videtur quod nullum meritum valeat nisi ei qui meretur.

4. Præterea. Actus hominis magis prodest operanti quam aliis. Sed homo sibi ipsi primam gratiam mereri non potest. Ergo multo minus aliis.

5. Præterea. Illud, quo posito, vel remoto, nihilominus aliquid accideret, non est causa ejus. Sed si iste paratus est ad gratiam, consequetur eam; & si non est paratus, non habebit, sive alius mereatur, sive non. Ergo videtur quod bonus actus unius non sit causa meritoria gratiæ alterius.

Sed contra est illud quod Augustinus dicit in Lib. I. de Prædestinatione Sanctorum, cap. viii. quod unus alii primam gratiam meretur.

Præterea. Jac. ult. 16. dicit: *Orate pro invicem, ut salvemini.* Sed salus non est sine gratia. Cum igitur oratio Ecclesiæ cassa esse non possit, videtur quod unus gratiam alteri mereri possit.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod insufficientia causæ ex duobus contingere potest: vel ex imperfectione causæ, ut quando ignis est parvus, qui calefacere non potest; aut ex impedimento quod accidit circa effectum, ut si ligna aqua humectantur: & ita cum meritum quodammodo sit causa præmii, dupliciter contingit ut actus meritorius non sufficiat ad præmii consecutionem: (1) vel ex imperfectione actus, vel ex impedimento ejus qui præmium consequi debet. Sed imperfectio actus potest esse duplex: aut ita quod actus sit extra genus talis perfectionis quæ meritum causat, sicut sunt actus gratiam præcedentes; & hoc modo dicitur quod actibus talibus non meretur quis gratiam sibi ex condigno, sed solum ex congruo: aut est in genere talis perfectionis, quæ tamen propter sui parvitatem non sufficit ad merendum; & hoc modo dico, quod actus habentis gratiam se habent ad acquirendam gratiam alteri: sufficit enim gratia ad hoc ut homo per eam sibi ipsi mereatur; sed quod alteri mereatur, ad hoc non sufficit, nisi sit perfectissima gratia, quæ quodammodo

(1) Al. una ex imperfectione actus, alia ex impedimento, &c. (2) Al. universalium. (3) Al. omnibus.

(4) Al. ratione.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Ut videre est tract. cii. in Joann.

do in alios redundet: & propter hoc dicitur, quod Christus, de cujus plenitudine omnes accipimus, Joan. i. omnibus ex condigno meruit; sed nullus alius alteri ex condigno meretur, sed solum ex congruo; ita tamen quod est hic plus de ratione meriti, quam quando aliquis dicitur sibi mereri gratiam ex congruo. Quantumcumque autem gratia perfecta sit quæ opus meritorium causat, potest impediri effectus meriti, vel præmii, dummodo dicatur unus alteri mereri. Sed dicitur aliquis alter, vel alius dupliciter: vel secundum subiectum, sicut sunt diversæ personæ; & hoc modo constat quod etiam meritum Christi, nedum merita aliorum, in multis effectum non consequitur, propter eorum indispositionem: aut secundum accidens, & secundum rationem, sicut dicitur quod Sortes in foro est alter à seipso in domo, sicut ipse hodie est alter à seipso cras: & inde est quod quando aliquis hodie meretur vitam æternam, ut habeat eam in fine vitæ suæ, licet meritum sit sufficiens quantum in se est, tamen potest impediri ne effectum consequatur per peccatum quod intervenit cras, & post cras, ratione cuius dicitur præcedens meritum mortificatum esse. Sed præmium illud quod quis sibi meretur, quod est concomitans meritum, impediri non potest. Secundum hoc ergo patet ex dictis quod aliquis alteri gratiam mereri potest, ex congruo, & non ex condigno; nec tamen necessarium est quod ille gratiam accipiat, cum aliquis ei gratiam meretur.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, quod accidens non excedit suum subiectum, non intelligitur quod accidens non possit esse principium actionis in aliud subiectum tendentis, quia hoc etiam falsum est in omnibus actionibus naturalibus; sed quia accidens non habet esse extra proprium subiectum, nec habet virtutem agendi, nisi secundum conditionem sui subiecti.

Ad secundum dicendum, quod meritum Christi est sicut radix omnium meritorum, à quo omnium merita efficaciam trahunt: unde est quodammodo sicut causa (2) universalis, quam oportet ad effectus determinatos applicari per causas particulares, sicut sunt sacramenta, & orationes Ecclesiæ: & inde est quod non tantum Christum oramus, sed etiam Sanctos ejus, quorum meritis, & precibus auxilium ejus percipimus.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus ponit conditiones orationis quam necesse est modis omnibus exaudiri: & quia oratio quæ pro altero fit, potest impediri per indispositionem alterius, inde est quod orationis conditionem ponit, ut pro se quis oret. Nec tamen sequitur quod oratio unius alterum non juvet, si impedimentum non interveniat.

Ad quartum dicendum, quod quamvis plus prosit alicui suum opus quam alienum, dummodo sit æqualitas in utroque; tamen opus alienum informatum gratia plus accedit ad meritum condigni, in quantum ex radice gratiæ procedit, quam opus proprium quod ex puris naturalibus causatur.

Ad quintum dicendum, quod frequenter contingit quod per orationes Sanctorum (3) hominibus offeruntur occasiones ut se ad Deum convertant, & ad gratiam recipiendam præparent; quæ (4) præparatione facta, & gratia eis infunditur. Quamvis autem Sanctis non orantibus homines salvarentur, si

se (5) prępararent ad gratiam, non tamen sequitur quod etiam pręparatis suffragia Sanctorum non conferant: quia Deus hoc modo pręvidit, & ordinavit ut per horum merita (6) illi gratiam accipiant.

EXPOSITIO TEXTUS.

Pręmittendum est tria esse genera bonorum. Sciendum est, quod ista divisio boni est secundum quantitatem ipsius non absolutam, sed in comparatione ad hominem: unde contingit quod idem secundum diversas comparationes sub diversis membris cadat: potentie enim naturales hominis comparata ad ipsum ejus sunt media, bonę sunt, quia sine eis non recte vivitur; contingit tamen eis recte non uti: comparata vero ad alium, cadunt sub minimis bonis, quia sine auxilio alterius hominis homo potest bene vivere. Sumitur divisio ista secundum diversos gradus in approximatione ad ultimam perfectionem hominis, quę consistit in operatione perfecta, secundum quam contingit recte vivere, ad quam homo quibusdam juvatur quasi organice, & instrumentaliter, ut Philosophus dicit in I. Ethic. cap. xii. sicut sunt bona fortunę: quę quidem non pertinent ad necessitatem recte vivendi, cum sine eis recta vita esse possit; sed sunt sicut expeditia ad rectam vitam, ut homo facilius operetur, his quasi adminiculis sustentatus. Quędam vero sunt quę per se conferunt ad rectam vitam, sicut ministrantia substantiam actus; & hujusmodi computantur inter media bona, sine quibus nullus recte vivit, qui-

DISTINCTIO XXVIII.

Prędicta repetit, ut alia addat, diffinitam assertionem ponens de gratia, & libero arbitrio contra Pelagianos.

ID vero inconcusse, & incunctanter teneamus, liberum arbitrium sine gratia pręveniente, & adjuvante non sufficere ad justitiam, & salutem obtinendam: nec meritis pręcedentibus gratiam Dei advocari, sicut Pelagiana hęresis tradidit. Nam, ut ait Augustinus in I. Libro Retractat. cap. ix. „novi hęretici Pelagiani liberum sic asserunt voluntatis arbitrium, ut gratię Dei non relinquerent locum, quam secundum merita nostra dari asserunt. (1) Pelagianorum enim hęresis omnium recentissima, a Pelagio monacho est exorta. Hi Dei gratię, qua prędestinati sumus, & qua meruimus de potestate tenebrarum, erui intantum inimici sunt, ut sine hac credant hominem posse facere omnia divina mandata. Denique Pelagius a fratribus increpatus, quod nihil tribueret adjutorio gratię Dei ad ejus mandata faciendā; non eam libero arbitrio pręponebat; sed infideli calliditate supponebat, dicens, ad hoc eam dari hominibus, ut quę facere per liberum arbitrium jubentur, facilius possint implere per gratiam. Dicendo utique, Facilius possint implere per gratiam, voluit credi, etiamsi difficilior, tamen posse homines sine gratia facere jussa divina. Illam vero gratiam Dei sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis pręcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura: ipso ad hoc (2) tantum juvante nos per suam legem, atque doctrinam, ut discamus quę facere, & quę sperare debeamus; non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, ut quę didicerimus esse faciendā, faciamus. Ac per hoc divinitus dari nobis scientiam consentitur, qua ignorantia pellitur; charitatem autem negant divinitus dari, qua pie vivitur; ut scilicet sit donum Dei scientia, quę sine charitate inflat; & non sit donum Dei ipsa charitas, quę ut scientia non inflat, ædificat. Destruunt etiam orationes quas facit Ecclesia, sive pro infidelibus, & doctrinę Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum, sive pro fidelibus, ut augeatur eis fides, & perseverent in ea. Hęc quippe non ab ipso accipere, sed a seipsis homines habere contendunt, gratiam Dei, qua liberamur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari. Parvulos etiam sine ullo peccati originalis vinculo asserunt nasci.“

Hic ponit ea quibus suum confirmant errorem, verbis Augustini contra ipsum utentes.

Quod vero dicunt, sine gratia hominem per liberum arbitrium omnia jussa implere, hujusmodi inductionibus muniunt. „Si, inquit, non potest ea facere homo quę jubentur, non est ei imputandum. (3) Al. pręparent. (6) Al. illam. (7) Al. ratione virtus erit. (1) Nicolai: Et in Lib. de hęres. ad Quodvultdeum hęres. 88. (2) Al. deest tantum.

„ad mortem: sicut tu ipse Augustine in Lib. de libero arbitrio (a) asseris. Quis, inquis, peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem. Caveri igitur potest. Hoc testimonio Augustini Pelagius usus est disputans adversus eum, immo adversus gratiam, sicut Augustinus in Libro I. Retractat. cap. ix. & illud, & alia hujusmodi retractans commemorat, inquit: „In his, atque hujusmodi verbis, meis, quia gratia Dei commemorata non est, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani suam nos tenuisse sententiam; sed frustra hoc putant. Voluntas quippe est quę peccatur, & recte vivitur, quod his verbis egimus; sed ipsa nisi gratia Dei liberetur, & ut vitia superet adjuvetur, recte a mortalibus vivi non potest.“ Ecce aperte determinat, ex quo sensu illa dixerit, inimicos gratię refellens.

Aliud testimonium Augustini, quo Pelagius pro se utebatur.

Similiter & innitebatur Pelagius verbis Augustini contra gratiam, quę in Libro de duabus Animabus, cap. xii. dicit. „Peccati, inquit, reum tenere quemquam, quia non fecit quod facere non potuit, summę iniquitatis, & insanie est.“ His auditis, exiit Pelagius, dicens: „Cur ergo parvuli, & illi qui non habent gratiam, sine qua non possunt facere mandata divina, rei tenentur? Hoc autem qua occasione dixerit, in Libro Retractat. I. cap. xv. Pelagio respondens, aperit. Id enim contra Manichęos dixit, qui in homine duas naturas esse contendunt: unam bonam ex Deo; alteram malam ex gente tenebrarum, quę nunquam bona fuit, nec bonum velle potest. Quod si esset, non videretur ei imputandum esse, si non bonum faceret.“

Aliud quod videtur contradicere gratię Dei, addit.

Alibi etiam, Retract. Lib. I. cap. xxii. Augustinus dicit, quod huic gratię contradicere videretur quę justificamur. Ait enim in Lib. contra (3) Adamantium Manichęi discipulum: „Nisi quisque voluntatem suam mutaverit, bonum operari non potest: quod in nostra potestate esse positum Dominus docet, ubi ait, Matth. xii. 33. Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.“ Quod Augustinus in Retractat. Lib. I. cap. xxii. non esse contra gratiam Dei, quam prędicamus, ostendit. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi a Deo deret, de quo dictum est, Joan. i. 12. „Dedit eis potestatem filios Dei fieri.“ Cum enim hoc sit in potestate nostra, quod cum volumus facimus; nihil tam in potestate quam ipsa voluntas est. Sed pręparatur a Domino voluntas. Eo ergo modo dat potestatem.

Aliud testimonium ejusdem, quod videtur adversum.

SIC etiam intelligendum est quod in eodem ait, scilicet in nostra potestate esse ut vel inseri bonitate Dei, vel excidi ejus severitate mereamur. Quia in potestate nostra non est nisi quod nostram sequitur voluntatem: quę cum pręparatur a Domino, facile fit opus pietatis, etiam quod impossibile, & difficile fuit. In expositione quoque quorundam propositionum Epistolę ad Romanos, propos. ix. quędam Augustinus interserit quę videtur huic doctrinę gratię adversari: ait enim: „Quod credimus, nostrum est; quod autem bonum operamur, illius est qui credentibus dat Spiritum Sanctum: & paullo post: „Nostrum est credere, & velle; illius autem dare credentibus, & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum.“ Quę qualiter intelligi debeant, Augustinus in Libro I. Retractat. cap. xxiii. aperit, dicens: „Verum est quidem a Deo esse quod operamur bonum; sed eadem regula utriusque est, & volendi scilicet, & faciendi: & utrumque ipsius est, quia ipse pręparat voluntatem; utrumque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis. Illa itaque profecto non dixissem, si non scirem etiam ipsam fidem inter Spiritus Sancti munera reperiri.“ Illud etiam diligenter est inspiciendum quod (b) Augustinus in Libro Sententiarum Prosperi, sent. cccxvi. ait, scilicet quod posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturę est hominum; habere autem fidem, sicut habere charitatem, gratię est fidelium: quod non ita dictum est tamquam ex libero arbitrio valeat haberi fides, vel charitas; sed quia aptitudinem naturalem habet mens hominis ad credendum, vel diligendum quę Dei gratia pręvenita credit, & diligit, quod sine gratia non valet.

Testimonio Hieronymi astruit quid tenendum sit de gratia, & libero arbitrio: ubi triplex hęresis inducitur, scilicet Joviniani, Manichęi, & Pelagii.

ID ergo de gratia, & libero arbitrio indubitanter teneamus quod Hieronymus in explanatione fidei catholice ad Damasum Papam, Joviniani, & Manichęi, ac Pelagii (c) errores collidens, docet. „Liberum, inquit, sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper indigere Dei auxilio; & tam illos errare qui cum Manichęo dicunt, hominem peccatum vitare non posse; quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare. Uterque tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper & peccare, &

(3) *Lege Adimantum.*

Ex Edit. P. NICOL. (a) Nempe Lib. III. cap. xviii. (b) Sive potius Prospero Lib. Sentent. Augustini, hoc est ex Augustino collectarum, ut videre est sententia cccxvi. non, sicut prius, cccxv. Ea porro ex Lib. Augustini de Prędest. cap. v. versus finem sumpta est, ut & ad Prosperi marginem adnotatur. (c) Quomodo Pelagii, si nec per umbram Pelagii meminit; immo ipsius Pelagii epistola illa est, quę ad Innocentium I. ab illo scripta, & ad Zozimum Innocentii successorem perlata, sic in verborum superficie, quę regere se fraudulenter voluit, ne damnaretur ejus error, visa est orthodoxum, & catholicum sensum continere, ut Hieronymi putari poterit, ex quo etiam citat S. Thomas: etsi nescio quid in ea fraudulentum, & erroneum Augustinus detexit.